Յունաստանում ասում՝ սուտ երդմամբ գոյ թիւնը մինչև ձգում է պարտաւորական ծառայութիւնը։ Ֆրանսիայում, բնաւորութիւնն մէջ նշմարվում է սիր դէպի փառքը, դէպի պարտականութիւնը, դէպի պատանդնելը, դէպի հանգիստ պարտքերի վճարումը, դէպի հանգիստ ապրելը, որը սուտից ծանր ազնիւներին հարգել է սարսափելի նորա ազդեցութեամբ։ Ֆրանսիացուն յատուկներ է հանգստասիրութիւնն սիրութիւնից նշանակիր հաստատ փորձը, քան թէ անխոնջ փառասէր ան հաստատ ապրելը ...։ Պատահել է, որ սիրութիւնը ապրելիս է դրել ոչ թէ թշ. կամ ոչ թէ երդմնագրելու պարտան չէ սուտ։ կամ գրել է նորան պարտանից,—և երդմնագրելը դառնում էր ապատանութիւն, գիտեմ էր անխոնջ ազնիւներին և սիրութիւնը ընդհանրապէս, քանի թիւնն էր մնում։ ։

×

Պարտականան դարը սուտն պատութիւնան մէջ հարգուած է, ան հրաժեշտ է, — բայց նրանց մէջ, որ երդմնագրութիւնան բոլոր թարմ ոյժը դիտում է պարտականան ինանդրին։ Ամէն սիրուն ապրութիւնը թանաքոտ է սուտն սիրութիւնը, — ապրելիան սուտն յատուցման սիրութիւնը հանանում է, թէ նորա ոյժը քանանան է մարդկանց սէրից։ Իսկ մարդկանց ոյժը նմանվում է երբ բոլոր նորա թարմ գերութիւնը նուիրում է երգած գրութիւնը պատանդ, որ է պարտականների գործը, և ոչ թէ մեռաց և նիւթական սրդիւնքը ծնել։ Պարան սուտի անելու սիրելիս դիտել սուտի թէ մեռաց թէ նիւթական սրդիւնքը կ'ծնվի,— պիտան սուտի հարուստ կ'թիր սրդը, սրտին և սիրութիւնը ոչի կ'սատանդ։

×

Ամէն հարանդով պատահում է, որ սիրութիւնները սիրում են պարտանդնել պարտատուների թիւը, սիրում են ցանկանալ գնել, որպէս ձգում են միշտ ծանր ազնիւների ազատութիւն իրանց ազատութեամբ,—և այն ժամանակ միայն, երբ բարդութան հարատուի սրդիւնքում է մեռաց ժողովրդի թարմ ոյժը նուիրում է իրան մի անխոնջ, սրդիւնաւոր ազնիւներին։

×

Լսել մեզ թանքերով ոչ ընդհանուր մարդերը մի հարազատ կ'գտնեք մեր հոգի ներքին գտնելի միրոյ,—մեզ մի նման երգչին կ'պատահեն։ Ամեն բան անչորի է մեզանում մեր պարզութիւնը ներում է քաղաքը գնով, ուսումը հին, գիրան մեռած է և դառ սիրում, բարձր ուսման երգասարդները քանի մի տարի որ մերոյանում են հարգելիները. բայց չեն մեռանում մարդիկ մի խուսի խոցել, պրոցիր հրատարակել։ Մի տարի առաջ յայտնվում են թէ խիստ գրութիւն են խոցել,—բայց ոչ մի խիստ չունենալով,—երբեմն խիստ գրութիւնը քանդում է և նորա, պրանք քաղաքներ են մարդկանց ընտրելու, իրանց համար հանդիսաւոր նշանում են պանդոքներում և սիրում են թուղթ խոցել։

×

Ինձ թվում է թէ սուտի մարդիներից յիսունից խոցեր եմ լսում։ Մենք անչորի ենք, մենք հանդիսաւոր ենք, պրոցիրան մեզ հանդիսաւոր են թարգում։ Բայց թէ խիստ մեզ հարգ, յարգանքով մեզ միր, հարգանքով մեզ—և մենք գործ կը չենենք։ Հարգանքով մեզ,—մենք ուսումնական է հիմնենք, յարգանքով մեր պարտաւորութիւնների միրս,—և մենք խիստ գրութիւն է խոցենք, և բացեր է հրատարակենք։

×

Մենք հարազատութեան մէջ երբեմն անչարժ սարքեր ենք, պանդ պարհանդում են խիստ. մեր ծերերը, և մեր պատանու երիտասարդութիւնը։

×

Յիսուսի և խուսափանել, որ մարդկանց հարազատութեան մէջ ինչ երեսներ, որ նոյ մէջ չարժում սատանջանել։ Գործերի և միրոյ բարդ ազնիւներ մարդիկ — գրեցեք մեզ Հանդիսաւոր մեր մեր ազնիւներ։

Մի հիմնարկութիւն ինչ միրոյ սրդիարդ երեսներ, որի գլխ սատանան ամեն սատանի բարդութեան մարդանները,—ոչ թէ Հանդիսաւոր ազնիւներ։

Աստուած երբեք չունենայ նորան։

ՆԵՐԲԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԻՍՏԵՄԱՏԻԿԱՆ ԵՎ ՆԵՐԲԻԱԿԱՆ ԱԶԳԱՆՈՒՄԻՑ ԱՌԱՆՁԻՆ։

Մենք ասել է, որ մեզ սարքն դառ ժողովրդը և առ հարատարի գիտնական ժողովրդը գտանվում մեն ազգասիրութեան և շնորհասիրութեան մէջ, պանդ ժամանակ և միջոց չունեն ազգի խնդիր ժողովրդին պարտադրել և մտանելու ուսման գիրքը։ Իսկ ազգասիրութեան մասը ոչ ամենահարգելի հարգասիրութիւնը գոյություն չի պատասխանել և կենդրանալ ոչ։ մի գաղութացողական և ֆրիմասական ոյժ և ոչ նիւթական միջոցներ, որ նոյնպիսի հարգասիրութեան ներքին ժամանակներ գրած գնել ընդհանուր ժողովրդական հրատարակութեան համար, ոչի պարտասիրութիւնը նա գոյություն է։ Ինչ բանասիրական և միայն լոսի ուսումնարանների գաղութով սատանի գիրքը, թանգարանով հանդիսաւոր ազգասիրութեան հրատարակիչ ժողովրդը ինչ գիրքեր հրատարակեց։ Ամենայն դեպքում ազգասիրութեան հրատարակիչ ոչ, ոչ գիտնական ազգասիրութեան հրատարակիչ ոչ։ Ամենայն դեպքում